

Nd. 245. Frumvarp til laga [105. mál]

um vöruhappdrætti fyrir Samband íslenzkra berklasjúklinga.

Flm.: Ólafur Thors, Eysteinn Jónsson, Einar Olgeirsson, Emil Jónsson.

1. gr.

Heimilt skal Sambandi ísl. berklasjúklinga að reka vöruhappdrætti með eftirfarandi skilyrðum:

- a. Hlutatalan má ekki fara fram úr sextíu og fimm þúsund. Draga skal í 12 flokkum á ári hverju, og skal dráttur fara fram fyrir einn flokk 10. janúar ár hvert og síðan 5. dag hvers mánaðar.
- b. Hlutina má selja í heilu og hálfu lagi. Iðgjöld fyrir hvern hlut ákveður fjármálaráðherra, að fengnum tillögum frá stjórn Sambands ísl. berklasjúklinga.
- c. Vinningar skulu vera að verðmæti samtals að minnsta kosti 50% af iðgjöldunum samantöldum í öllum tólf flokkum.
- d. Dráttur skal fara fram opinberlega í Reykjavík.

2. gr.

Vinningar í vöruhappdrætti fyrir Samband ísl. berklasjúklinga skulu undanþegnir hvers konar opinberum gjöldum, öðrum en eignarskatti, á því ári, sem þeir falla til útborgunar.

3. gr.

Heimild þessi gildir til ársloka 1969. Ágóða af happdrættinu skal varið til að greiða stofnkostnað við byggingarframkvæmdir vinnuheimilisins að Reykjalundi, til byggingar og rekstrar vinnustofa fyrir öryrkja og til annarrar félagsmálastarfsemi Sambands ísl. berklasjúklinga, sem viðurkennd er af ríkisstjórninni.

4. gr.

Ráðherra setur með reglugerð nánari ákvæði um starfsemi happdrættisins, að fengnum tillögum frá stjórn Sambands ísl. berklasjúklinga.

5. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi, og eru jafnframt úr gildi numin lög nr. 13 16. marz 1949, um vöruhappdrætti fyrir Samband ísl. berklasjúklinga, og lög nr. 76 26. nóv. 1952 og lög nr. 97 27. des. 1956, um breytingu á þeim lögum.

Greinargerð.

Með lögum nr. 13. 16. marz 1949 var Sambandi íslenzkra berklasjúklinga heimilað að stofnsetja vöruhappdrætti, og skyldi öllum ágóðanum varið til að greiða stofnkostnað við byggingarframkvæmdir vistheimilisins að Reykjalundi.

Með þeim lögum var hlutatalan takmörkuð við 50 þúsund, og skyldi draga í 6 flokkum á ári hverju. Með lögum nr. 76 26. nóv. 1952 er lögunum frá 1949 breytt þannig, að draga skuli 12 sinnum, eða einu sinni í hverjum mánuði allt árið, og jafnframt var ákveðið, að vinningar í happdrættinu skuli undanþegnir hvers konar opinberum gjöldum, öðrum en eignarskatti, á því ári, sem þeir falla til útborgunar.

Með lögum nr. 97 27. des. 1956 var enn gerð breyting á upprunalögum með því að takmarka hlutatöluna við 65 þúsund.

Heimildin, samkvæmt lögunum frá 1949, til að reka happdrættið, skyldi gilda í 10 ár, eða til ársloka 1959.

Þar sem áður nefnd heimild rennur út í lok þessa árs og enn ber nauðsyn til að gera breytingar á lögunum, þykir eðlilegt að bera fram heildarfrumvarp til laga um

happdrættið og fella jafnframt úr gildi þau lög, sem nú standa, heldur en að gera nýjar breytingar á lögnum.

Breytingar þær, sem lagt er til að gerðar verði á gildandi lögum, eru sem hér segir:

Um 1. gr.

Í gildandi lögum stendur „að stofna“ happdrætti. Þar sem það hefur þegar verið stofnað, þykir eðlilegt, að í stað þess „að stofna“ komi „að reka“. Önnur breyting er ekki gerð á 1. málslíð greinarinnar.

a-liður 1. gr. er samhljóða sama lið 1. gr. laga nr. 97 27. des. 1956.

b-liður. Í stað „hlutina má aðeins selja í heilu lagi“ komi „hlutina má selja í heilu og hálfu lagi.“

c-liður. Í stað „Vinningar skulu vera að verðmæti samtals a. m. k. 40% af iðgjöldum í öllum 12 fl.“ komi „Vinningar skulu vera að verðmæti a. m. k. 50%“ o. s. frv.

d-liður óbreyttur.

Um 2. gr.

Samhljóða 3. gr. laga nr. 76 26. nóv. 1952.

Um 3. gr.

Greinin felur í sér eftirfarandi breytingar:

1) Heimildin til að reka happdrættið er framlengd til ársloka 1969, eða í 10 ár frá því, sem ákveðið er í gildandi lögum.

2) Ákvæði, sem rýmka ráðstöfunarrétt Samb. ísl. berklasjúklinga á tekjum happdrættisins, sem mjög er nauðsynlegt vegna þeirrar miklu útfærslu á starfssviði sambandsins, sem gerð hefur verið á síðari árum, og umfangsmikilla verkefna, er bíða framkvæmda á þessu ári og hinum næstu, en það er bygging og rekstur vinnustofa fyrir öryrkja, sem utan sjúkrahúsa og heilsuhæla dvelja. Mun nú verða gerð nánari grein fyrir þessu.

Á 11. þingi S. Í. B. S., sem háð var í júlí f. á., var samþykkt heimild fyrir sambandsstjórnina til þess að setja á stofn og reka vinnustofur fyrir almenna öryrkja. Sambandsstjórnin hefur nú ákveðið að nota þessa heimild og hefja framkvæmdir þegar í stað. Fyrst í stað verða stofnaðar tvær vinnustofur í Reykjavík, og eru undirbúningsstörf hafin.

Eigi þarf að eyða mörgum orðum að þeirri nauðsyn, sem á því er að koma á fót slíkum stofnunum, svo kunn sem hún er. Þjóðhagslegt gildi þeirra hefur sýnt sig víða um heim. Í nágrannalöndum okkar ris nú hver vinnustofan upp af annarri, og eru þær riflega styrktar af almannafé, jafnvel allt að 80% af greiddum vinnulaunum.

Í Reykjavík einni eru um 1100 öryrkjar á bótum hjá Tryggingastofnun ríkisins. Mikinn fjölda þeirra skortir vinnu við sitt hæfi, og fara því mikil verðmæti forgörðum, meðan vinnugeta þeirra er ekki nýtt. Auk þess er brýn þörf á að veita öryrkjum verklega kennslu og þjálfun, svo að þeim gerist kleift að leita atvinnu á almennum vinnumarkaði eftir hæfilega langa dvöl á slíkum stofnunum.

Að hrinda þessari fyrirætlun í framkvæmd kostar mikið fé, sem vart mun handbært að sinni, nema til komi fastar tekjur af happdrætti S. Í. B. S.

Frumvarpið gerir auk þessa ráð fyrir, að væntanlegum tekjum af happdrættinu verði enn sem fyrr varið til að standa straum af frekari byggingarframkvæmdum í Reykjalundi, og verður ekki hjá því komizt, því að mikið skortir á, að staðurinn sé fullbyggður. Vinnuskála til járnsmíða er ólokið, það hús er aðeins komið undir þak. Hús, sem rúma skulu vörugeymslur, skrifstofur, þvottahús, kennslustofur o. fl., eru tæplega að hálfu byggð. Margt konar vinnuvéla er enn þörf. Margt, sem lýtur að ræktun lands og staðarþrýði utan dyra er óunnið. Áætlað er, að enn skorti um 10

milljónir króna, miðað við núverandi byggingarkostnað, til þess að Reykjalundur sé fullbyggður, en þá á staðurinn að vera orðinn vel búinn og afkastamikið iðjuver fyrir öryrkja.

Eðlilegt er, að drepið sé hér á nokkur höfuðatriði úr starfssögu Reykjalundar frá byrjun og til dagsins í dag. Í Reykjalundi hafa dvalið um lengri eða skemmri tíma rúmlega 500 vistmenn. Þeir hafa innt af höndum um 1 milljón og 200 þúsund vinnustundir. Andvirði seldra framleiðsluvara ca. 45 millj. kr. Greidd laun til vistmanna ca. 15 millj. kr. Frá árinu 1949 hefur starfað iðnskóli á staðnum með fullum réttindum. 150 nemendur hafa lokið ýmist 3. eða 4. bekkjar prófi.

Má af framangreindu gera sér nokkra grein fyrir þjóðhagslegri þýðingu Reykjalundar og nauðsyn þess, að S. Í. B. S. sé gert kleift að halda aðstöðu þeirri, er það nú nýtur, til frekari starfa að islenskum félagsmálum.

Ekki verður komið hjá því að fara nokkrum orðum um síðustu málsgrein þessarar lagagreinar: „og til annarrar félagsmálastarfsemi S. Í. B. S., sem viðurkennd er af ríkisstjórninni.“

Á síðustu árum hefur S. Í. B. S. af brýnni nauðsyn gefið sig æ meir að félagslegri aðstoð við skjólstæðinga sína, sem utan heilsuhælis eða spítala dvelja. Aðalþættir þessa starfs eru: Útvegum atvinnu og húsnæðis, erindrekstur gagnvart opinberum aðilum, almennum fyrirtækjum og einstaklingum, lánsfjárútleigun og lánveitingar úr lánasjóði sambandsins, auk margs konar fræðslu og ráðlegginga, sem veittar eru í persónulegum og félagslegum vandamálum.

Allt þetta er gert í þeim tilgangi að gefa veikbygðum, kjarklitlum og sjúkum samborgurum fótfestu í atvinnulífi landsins og hjálpa þeim til að ná eignarhaldi á eða öðlast vist í heilsusamlegum húsakynnum.

Síðastliðna 15 mánuði hafa fyrir atbeina S. Í. B. S. 27 fjölskyldur berklæðryrkja komið úr heilsuspillandi húsnæði í hollar vistarverur í húsum þeim, sem reist hafa verið í Reykjavík af bæjarfélaginu með styrk ríkisins til útrýmingar heilsuspillandi húsakynna. Óhugsandi er, að nokkuð af þessu fólki hefði af eigin rammleik getað staðið straum af tilskildum greiðslum, enda allt öreigar.

Enn fremur hefur S. Í. B. S. hjálpað á annað hundrað fjölskyldum með lánnum og lánsfjárútleigun til að ljúka byggingu eigin íbúða.

Þessi verksvið eru annar meginþáttur í starfi S. Í. B. S. að útrýmingu berklaveiki á Íslandi.

Um 4. gr.

Samhljóða 3. gr. laga nr. 13 16. marz 1949 að öðru leyti en því, að bætt er við: „að fengnum tillögum frá stjórn S. Í. B. S.“

Um 5. gr.

Samhljóða lögum, en auk þess lagt til, að núgildandi lög falli úr gildi, þar sem ákvæði þeirra eru tekin upp í frumvarpið.